

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова

ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма Специална педагогика /Педагогика за деца с интелектуална

недостатъчност/

Автор: *Детелина Георгиева Пангелова*

Тема: *Саундпейнтинг - иновативен метод в приобщаващото образование*

Научен ръководител: *проф. д-р Катерина Караджова, СУ „Св. Климент Охридски“*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед на Ректора № РД 38-185/02.04.2019 г. на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Саундпейнтинг и иновативни методи в парадигмата на приобщаващото образование“.

Представеният от Детелина Георгиева комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за приложение на ЗРАСРБ.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд е посветен на саундпейнтинг – жестов език за творчество в реално време, език за творчество с грешката. Проблематиката е изключително нова за страната, както в научно, така и в научно-приложно отношение. Актуалността и иновативността на приложението на саундпейнтинга е с ясна изразеност и даже доказана с факта, че с апробираното приложение на метода в училищната практика е прието учебно заведение да стане иновативно училище. Проведените изследвания са в насочени към позитивиране на учебната среда, към достъпното и ефективно преподаване за всеки ученик в учебна среда, в която са включени ученици със специални образователни потребности. Иновативният метод саундпейнтинг допринася за повишаване на мотивацията за учене и присъствие в училище, и за учене в психологическия комфорт на сътрудничеството.

3. Познание на проблема

Детелина Георгиева Пангелова определено манифестира познание на разработваната проблематика. Докторантката показва творческа интерпретация на научната литература с категорично и емоционално внесена авторова позиция. Саундпейтингът е универсален мултидисциплинарен жестомимичен език за артисти с повече от повече от 1500 жеста, със специално композирана музика, а докторантката го апликира в образователното пространство.

4. Методика на изследването

В методологично отношение, се използват науковедския и изследователския подход. В частична степен се съдържат и компонентите на прогностично изследване поради предвижда внедряване и последващи изменения в учебно-възпитателната практика.

С избраните групи участници са проведени 40 занятия с обучаващ саундпейтинг експеримент в учебните часове по математика и български език и литература. Приложението на саундпейтинг методиката е от 4 до 10 мин, в рамките на един учебен час при овладяване на ново учебно съдържание, като 10 от заниманията са по математика и 30 по български език. При двата вида учебен материал са изследвани внимание, дисциплина, сътрудничество, преодоляване на страха от грешката и памет.

В обучаващият експеримент се включват три етапа:

Първият етап - демонстрация (ориентируваща дейност) с два подетапа: първична демонстрация от докторантката към учениците и последваща демонстрация докторантката с асистирание на ученици при тяхно желание. Общо времетраене: 2-3 мин. Предоставят се саундпейтинг инструкция с ясни и кратки стъпки, включена музика и жестове.

Във втория етап се реализира проверка, с общо времетраене от 3 до 5 мин с движения и избор на отделен ученик за отговор. Подбира се определено темпо за всеки ученик и творческа работа при допуснатата грешка с помощ от приятел.

Третият етап е творчески етап и изследва уменията за пренос на усвоените умения и за самостоятелност, но също и за креативност с усвоеното знание и умение.

Методиката позволява втори и трети етап могат да се провеждат паралелно и с диференциран подход в групата.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 235 страници и включва основен текст от 218 страници. Използвани са 150 литературни източника и ресурса. Архитектониката на дисер-

тационния труд обхваща увод, три глави, изводи, заключение и списък с използвана литература.

В първа глава се прецизират основни понятия /саундпейтинг; иновативни, алтернативни методи и подходи; интерактивни методи; грешка и преодоляване на страха от грешка, и творчество с грешка; интегрирано обучение, интегрирани паралелки, включващо обучение, приобщаващо образование; креативност и творческо учене; специални образователни потребности/, философската концепция, базираща експерименталното изследване през призмата на конструктивизма. Внесен е интерпретативен модел на традиционната и реформаторската педагогика, съотнесен към дисертационното изследване. Уточнен е методологическия фундамент на изследването, характеристиките и спецификата на саундпейтинг като педагогическа стратегия и модели на въздействие. Изведени са бариерите пред саундпейтинга и приложимостта му при ученици със специални образователни потребности съобразно нормативната база и спецификите на тази група.

Втората глава е с наименование: саундпейтинга като обучаващ експеримент, но всъщност е посветена на дизайна на емпиричното изследване. Целта е представена в логическа последователност от теоретичния анализ. Обектът е изведен неточно, не е допустимо обект на изследване да са изследваните лица. Научно-изследователските задачи гравитирано кореспондират с избраната методика на изследване. Не става ясно как се проследява мисленето, нито пък какви точно параметри на паметта и качеството на вниманието се изследват и с какъв надежден инструментариум /като поставени задачи/. Поставените основни хипотези са пет и са придружени с нулеви хипотези. Стилистично, хипотезите са поставени разнопосочно - някои са с допустимост, а други с категоричност и са много обяснителни. Обучаващият експеримент е представен през специфики, принципи, разновидности, работен материал и неговия подбор. Дисертационният труд би спечелил, ако не само се описва процедурата по подбор и използване на работния материал, но работният материал се представи в приложение. Представени са двете групи ученици, които са участвали в изследването и организация на самото изследване.

В трета глава е представен анализа на получените резултати. Тъй като не става ясно, към докторантката имам следния въпрос: „Как чрез анкетен метод и наблюдение са изследвани памет, внимание, мислене и въображение?!“ Въпреки, че са изведени определени критерии за изследване на психичните процеси, в цялост те се свеждат до субективния поглед на докторанта и преценяване “ad hoc”. По отношение на изследваните „дисциплина“, “сътрудничество“ и „преодоляване на страха от грешка“, критериалната база и статистическия анализ са направени с вещина и авторско присъствие.

Логически следват изводите и препоръки към практиката. Някои от препоръките, като например тези за обучение на преподаватели и студенти са доста претенциозни, и представят амбициозността и емоционалната ангажираност към тематиката на докторантката Пенгелова.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд, посочени от Детелина Пенгелова са в три пространства:

- *теоретични приноси.* От тях приемам, че приложението на саундпейтинга в образователната система се извежда за първи път в страната, че е анализиран в контекста на педагогическа стратегия за равнопоставено обучение на всички участници в приобщаващото образование. *Но не приемам*, че е авторски метод, нито „феномена – интегрирани паралелки“, нито претенциозния изведения принос за „прецизен анализ на научните постановки, свързани с иновативните и интерактивни методи, с жестовите езици и системи, с понятията приобщаващо образование, интегрирано обучение, грешка, творчество и креативност, специални образователни потребности; с философските идеи на конструктивизма, структурализма и реформаторската педагогика в контекста на саундпейтинг; с актуалните концепции за умствената изостаналост в парадигмата на приобщаващото образование и иновативните методи; с акцентите и приоритетите на образованието в България“. Макар, че всички визирани концепции и конструкти са в полето на интердисциплинарността на проблематиката на дисертационния труд, прецизен анализ на визираните 10 - 12 пространства на науката и практиката дори в синтезиран вид може да се представи на няколко страници и е свързан с разработването на поне няколко дисертации. Очевидно, личната ангажираност и убеденост на докторантката за значимостта на проблематиката е повлияла максимизиращо.

- *методологически приноси.* Приемам и двата приноса.

- *практико-приложни приноси.* Приемам посочения принос за внедряване на саундпейтинга като иновативна педагогическа практика. Другите два посочени приноса са с недоказана фактология.

Спрямо всички представени приноси, дисертационния труд на Детелина Пенгелова интерпретира и доказва възможността за приложение на определен метод, а именно саундпейтинга в приобщаващото образование. Но, както и е видно от целия дисертационен труд единствено като допълващ алтернативен и интерактивен метод за определено време от учебния час и по отделни учебни предмети.

Тъй като приложението на метода саундпейтинг предполага учене с емоция, практика и контрол на дейността, повишава мотивацията за учене на учениците, то би могло резулта-

тите от дисертационния труд да бъдат публикувани за внедряване в училищната практика и използвани при желание от страна на учители.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложила 4 броя статии и 6 доклада, презентирани на значими научни форуми и публикувани. Статиите и докладите са по тематиката на дисертационното изследване и далеч надхвърлят като брой и като съдържание минималните изисквания за ОНС „доктор“. Публикациите по дисертационния труд отразяват научните и емпиричните търсения на докторантката и са в публично достъпни списания и издания.

8. Лично участие на докторантката

Съвсем ясно, от разработения дисертационен труд личи, че получените резултати от емпиричното изследване, както и цялостната разработка на докторантката са нейно лично дело и съответно изцяло нейна лична заслуга. Твърдението се базира както на стила на дисертационния труд, (който дори и в интерпретацията на литературните източници запазва авторовата автентичност и пристрастност към проблематиката), така и на получените резултати от проведеното изследване.

9. Автореферат

Авторефератът напълно отразява базисните аспекти на дисертационната разработка и получените резултати.

10. Критични забележки и препоръки

Към критичните бележки и препоръки могат да се добавят и препоръки в едно бъдещо изследване да се съпостави саундпейтинга към други жестови системи, за интерпретация на особеностите на саундпейтинга в образователното пространство и разликите, приликите и антагонизма с приложението в областта на изкуството. От значение, би било да се изведе процеса на структуриране на работен материал и композиране към определен материал или поне подбор на музикална подкрепа.

В текста на дисертационното изследване се срещат визирани автори, които не са изведени в ползваната литература. Самото цитиране също е доста разнопосочно - на места има посочени автори без година, на други места ползваните автори са посочени само с година на издаване на ползвания труд, а на трети места и с ползвана страница.

Всеки един предлаган и апробиран нов метод или техника на обучение обикновено преминават през аплаузи и критики. В този контекст, отбелязаните критични бележки не омаловажават качествата и достойнствата на дисертационното изследване и получените приноси.

11. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Към докторантката отправям препоръка да публикува дисертационното изследване за да е възможно ползване в училищната практика от учители в определени компоненти на урочната и извънурочната дейност. Но, в една бъдеща разработка би било удачно да се презентира процеса на създаване на работни материали и предлаганите жестове /естествено не всички жестове създадени от автора на системата саундпейтинга - Уолтър Томпсън – около 1500 жеста/.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват принос в науката* и *отговарят на всички на* изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че докторантката Детелина Георгиева Пенгелова **притежава** теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Детелина Георгиева Пенгелова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика /Педагогика за деца с интелектуална недостатъчност/“.

19.05. 2019 г.

Рецензент:

(проф. д.п.н. Дора Левтерова - Гаджалова)